

cions, abundantament aplicades, Cardona hi ha esmerçat els seus dots poc comuns de poeta i de crític. Moltes d'elles són inèdites. Deixa a part, tot dedicant-los un comentari extens, la poesia eucarística de Manuel Bertran i Oriola i la de Josep Maria López-Picó: es tracta de dos assaigs particulars que el futur historiador de la moderna poesia catalana forçosament haurà de consultar. Un altre comentari especial és dedicat al llibre *El càntic nou* de Mn. Carles Cardó. Les darreres pàgines examinen els poemes eucarístics, escassos, però notables per la qualitat, dels poetes més joves. Per això l'autor pot cloure el seu estudi «amb un pregon optimisme» (pàg. 75).

El volum va acompanyat d'un índex d'escriptors: n'hi són citats seixanta-set. L'edició segueix la línia de pulcritud tipogràfica pròpia de la col·lecció.¹

Miquel Dolç

JOAN FERRATÉ: *Carles Riba, avui*. Barcelona, Editorial Alpha, 1955. 138 pàgs.

«Dir *què és* una obra més que no pas *què val*, és la finalitat de la crítica»: aquesta frase del mateix Riba és alhora la justificació i la descripció més adequada del llibre, densíssim i exacte, del Prof. Ferraté. Adequada, puix que fa ressortir el valor d'aquesta poesia a través de les reaccions que és capaç de suscitar en el lector despert i sensitiu que seriosament es proposa de copsar-ne el sentit. Però aquesta manera de parlar no és del tot exacta, perquè Ferraté ens fa veure amb molta claredat que el caràcter d'aquesta poesia és de no tenir un sol sentit. El que més importa, sobretot en els sonets de *Salvatge Cor*, és la manera de col·laborar el lector amb el poeta, de representar-se l'estructura dels mots i dels símbols, els quals poden revelar molt poc de llur significació mateixa. Aquestes consideracions ens duen als tres temes centrals d'aquests assaigs: I) l'aspecte mimètic de la poesia; II) l'autonomia del símbol poètic; III) l'essència de la tragèdia clàssica grega.

Aquests temes són elaborats sobretot en els dos llargs capítols que ocupen els dos terços del volum; al primer cop d'ull poden semblar inconnexos. El mèrit especial de Ferraté és d'haver vist que són precisament aquests temes els que ens menen cap al centre de l'obra de Carles Riba. En efecte, la relació entre tots tres hi és prou evident; més sorprenent, però, és el fet que un tal complex d'idees sembla caracteritzar un aspecte més general de la poesia simbolista.

El primer assaig — *Sobre la poesia i el símbol: a propòsit de «Salvatge Cor»* — comença assenyalant les condicions sota les quals el concepte de mimesi pot assimilar-se a la literatura. Si l'expressió mimètica consisteix a «predicar de les coses i dels éssers del món quelcom que no està inclòs en llur definició», llavors això també ho fa la literatura; l'única diferència és que, en aquesta, la imitació ha de versar per força sobre entitats de la imaginació. Dins la literatura en general la poesia ocupa un lloc especial. Si en la literatura, com en tota expressió mimètica, es tracta de la predicació de contingències, la diferència específica de la poesia consisteix en la llibertat relativa de la predicació, és a dir, que la poesia és l'únic gènere literari que pot prescindir de la versemblança: «com Aristòtil ja sabé des del principi, la mimesi poètica, ella,

1. Un petit lapsus: la nota 131 (pàg. 75) ha de córrer a la pàgina següent.

demana només que la predicació faci sentit» (pàg. 45). En la poesia, el procediment normal d'expressió és la metàfora, o transposició, la qual significa el cas extrem de la representació mimètica. Segons la intensitat amb què participa en el procediment metafòric, cada poeta és més o menys simbolista, perquè, vista la natura de la transposició, no hi ha en poesia «un designat fix, assenyala-ble amb un terme propi, sinó que en cada cas allò designat s'obté a partir de la composició o síntesi dels elements presents en el poema» (pàg. 48).

No podem seguir fins a la fi, en tota la seva complexitat, l'argument que Ferraté ens presenta. La seva finalitat és aquesta: «[poder usar sense confusions] el terme de símbol per a referir-nos a la poetització que, en comptes de partir de la realitat per a descobrir-hi el seu sentit espiritual, parteix del sentit espiritual mateix i prova de trobar-li l'adequada correspondència simbòlica en la realitat» (51).

I d'aquí provenen els comentaris, detalladíssims i illuminadors, sobre tres dels sonets de *Salvatge Cor* (I, V, VII). No és aquest el lloc de seguir pas a pas aquestes anàlisis: basta de dir que demostren esplèndidament el cèlebre dictamen del pròleg d'*Els Marges*: «... perseguir, fins al centre de l'obra si cal, els principis de la seva creació i refer-la llavors, en conjunt o en detall, mantenint explícits aquells principis». Així veiem ben clar quina importància té el concepte de mimesi. Si la composició del poema és una imitació, també ho és la seva lectura. Sovint la crítica ha alludit a la necessitat de col·laboració en què es troba el lector, però poques vegades en un sentit tan exacte com aquí. Com calia esperar, Ferraté no s'aferra a cap mètode exclusiu per tal de suggerir el sentit dels poemes. En un cas — el del sonet V — recorre a il·lustracions externes dels termes — de Plotí i d'Heràclit — per a tornar des d'elles al poema. En d'altres — el del sonet I, per exemple — és qüestió d'un «treball previ d'apoderament del valor emocional i experiencial de cada mot» (63). I en aquesta exploració prèvia del fons del poema és on la seva crítica s'acosta més pregonament a la funció del símbol. L'autonomia del símbol, el seu poder de dir sempre més que no ha volgut dir el poeta, pot constituir un perill per als experts. Però aquesta dificultat, Riba la sap salvar aprofitant-se d'aquesta situació per precisar el sentit per mitjà de la forma, és a dir, mitjançant les connexions entre els termes.

Aquesta teoria del símbol ens diu molt sobre la poesia de Carles Riba, i també sobre la poesia moderna en general. Pot ésser aprofitada, en fi, sota molts aspectes. Un dels més suggestius queda apuntat en l'altre assaig — *El risc que salva*. El títol és derivat de la situació que Riba explica en el sonet XX de *Salvatge Cor* — la mort d'Hèrcules segons que la presenta Sòfocles en el seu drama de *Les Dones de Traquis*. Tota la primera part de l'assaig és dedicada a aclarir el sentit d'aquest poema — un dels més intensos del recull — partint de's principis de la tragèdia sofocleana. L'anàlisi dels diferents estrats que s'hi manifesten — l'acció dramàtica, les operacions de la fatalitat, la missió heroica — planteja el problema de la redempció que significa l'apoteosi de l'heroi. És aquest aspecte — que precisament ha escapat a molts crítics — que el mateix Riba subratlla en el seu sonet. Segons la interpretació profunda que ens en dona, i que l'assaig de Ferraté explora, Hèrcules, tot i acceptar la seva fi, queda reduït a la seva «veritat mortal». Així, en el símbol de l'heroi a la pira tenim una altra versió d'allò que Ferraté fa ressaltar — amb plena raó, creiem — com a tema central de les *Elegies de Bierville*: és a dir, «el despullament metafísic de l'home».

Però hi ha un altre sentit, pensem, en què els arguments d'aquest assaig s'acosten al concepte de poesia que hem esmentat abans. L'aspecte més subtil del drama sofocleà només se'ns manifesta si ens adonem de *tots* els seus estrats. És a dir, citant el judici d'un altre crític sobre l'*Edip Rei*: «... necessita *tots* els elements — la situació oscil·lant, els caràcters que canvien i es desenvolupen, i llurs discursos, o lírics o racionals, per a indicar en la seva plenitud l'acció que Sòfocles vol presentar. Vist que l'acció pren al mateix temps la forma de la raó i de la passió, i — a través dels símbols — de la contemplació; vist que és mogut essencialment pel ritme tràgic, i vist que tots els caràcters hi participen en mesura desigual, el drama no té ni unitat literal ni la unitat racional de les idees autènticament abstractes, o siguin els conceptes unívocs. Les seves parts i els seus moments s'uneixen només analògicament; i, així com els sants ens adverteixen que ens cal creure abans de comprendre, de la mateixa manera hem de *fingir* , mitjançant un acte simpàtic i imitatiu de la sensibilitat histriònica, per a aconseguir allò que Sòfocles ha intentat per mitjà del seu drama». ¹ I, ¿no és això, fonamentalment, el que vol dir també Ferraté quan ens parla de la necessitat, no pas de comprendre el poema, sinó de *representar-nos-el*? ¿No és això el secret del símbol poètic, que troba la seva coherència final, no pas en allò que substitueix, sino en allò que evoca?

Pel fet de suscitar tals qüestions, l'obra de Ferraté té una importància que excedeix les seves dimensions. Basta de dir que és un llibre essencial, no solament per als lectors del gran poeta català, sinó encara per a tots els qui cerquin la raó d'ésser de la poesia moderna.

Arthur TERRY

«*Hommage à Théodore Aubanel*... Précédé d'un compte rendu de MAURICE BONNARD et suivi d'une bibliographie. Avignon 30 mai 1954. Edouard Aubanel éditeur. 118 pàgs.

Un desgraciat article sobre Teodor Aubanel, aparegut el 22 de maig de 1954 al setmanari «Réforme», on, aprofitant textos, aduïterats, de l'autor de *La Miougrano entreduberto*, era atacada la memòria d'aquest — «Mistral ne dira jamais de telles sottises» —, promogué un homenatge al gran poeta avinyonenc, que tingué lloc a la ciutat dels papes i que trobà eco en bona part de la premsa d'Occitània i en algunes revistes de París. Els actes d'homenatge, lligats amb la commemoració del Centenari del Felibrige, consistiren en una visita al Museu Aubanel, una recepció a l'Ajuntament i un banquet, en el darrer dels quals hom discursejà copiosament.

En aquest volumet, publicat per la casa editorial Aubanel, han estat reunits: a) la rèplica d'Eduard Aubanel, nét del poeta, a les paraules de Renat Jouveau (pàgs. 7-10); b) la ressenya de l'homenatge apareguda a «Le Dauphiné Libéré» del primer de juny, deguda a la ploma de Maurici Bonnard (11-17); c) el text dels parlaments pronunciats al final del banquet (18-108) — d'E. Aubanel (projectes d'edició de textos escollits, del *Llibre Roig*, de la correspondència general i de les obres completes del poeta, així com d'una

1. FRANCIS FERGUSSON, *The Idea of a Theatre* (Princeton 1949).